

Поруке IX Конгреса правника у привреди

IX КОНГРЕС ПРАВНИКА У ПРИВРЕДИ СРЈ одржан је у Врњачкој Бањи од 24. до 26. маја 2000. године. Тема Конгреса је била ПРЕДУЗЕЋА И ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ. На Конгресу је узело учешће око 1000 правника из привреде, финансијских организација, управе и судова. Поднето је око 100 реферата из свих области привреде: предузећа, приватизације, саопштења из пословне праксе, радни односи, финансијско тржиште, порези, страна улагања, интелектуална својина, банке, осигуравајуће организације, пословно право ЕУ, пословни односи са иностранством, привредни спорови - судски и арбитражни.

На Конгресу су узели учешће професори са Правног факултета у Бања Луци, Правног факултета Кјото универзитета из Јапана и Националне академије унутрашњих послова Украјине.

Правници у привреди СРЈ су уверења да процеси својинске трансформације код нас теку изузетно споро, што само погодује нерегуларним формама приватизације, иако уважавају чињеницу да је у приватизацији најважнији успех, а не брзина. Друштвена својина у условима постојања конкурентне приватне својине у основи нема уграђених природних одбрамбених механизма и подлеже нерегуларној приватизацији.

Правници у привреди СРЈ отуда сматрају да је потребно оорочити и учинити обавезном својинску трансформацију малих и средњих предузећа, како би се креирало довољно хартија од вредности и подстакло њихово примарно тржиште, што је и основни циљ приватизационих процеса. Истовремено, мишљења су да се својинска трансформација великих предузећа не може извршити без додатног капитала и стратешких инвеститора за чије налажење у овом тренутку не постоје реалне претпоставке, те да се њихова приватизација не може оорочити, и да је нужно да се њихово управљање подвргне већој друштвеној контроли и одговорности.

Правници у привреди СРЈ сматрају да је неопходно изменити републичке прописе о својинској трансформацији у смислу релативизирања ограничења у промету акција, како би се подстакло тржиште хартија од вредности. Истовремено, мишљења су и да се проблем тзв. старе девизне штедње може решити у доброј

мери њеном секјуритизацијом и развојем тржишта обвезница насталих на тој основи.

Да би се заокружила институционална инфраструктура за тржиште хартија од вредности, као и да би се попуниле бројне правне празнине на пољу обезбеђења транспарентног, ефикасног и поштеног тржишта хартија од вредности нужно је донети што пре нове прописе о тржишту хартија од вредности и инвестиционим фондовима.

Правници у привреди СРЈ сматрају да без институционалне, функционалне и финансијске самосталности свих институција на тржишту хартија од вредности, на челу са Комисијом за хартије од вредности нема сигурности инвеститора за улагања у хартије од вредности, што је камен темељац регулативе хартија од вредности.

I

У секцији **организовања предузећа и својинска трансформација** констатовано је да процес својинске трансформације остаје и даље главно питање у вези са организовањем и успостављањем предузећа на власничкој основи. Организовање предузећа према ЗОП и усаглашавање општих аката је, због орочености тог посла, несумњиво интензивирао, мада је изнето и упозорење да многа предузећа, нарочито већа, још увек нису обавила све послове ради усаглашавања и да не мали број од њих неће стићи због тога да пре истека рока поднесе пријаву ради уписа у судски регистар.

Ово се посебно односи на она предузећа која још увек нису ни започела процену капитала.

На Конгресу је посебно указано на потребу доградње прописа о својинској трансформацији, како би се тај процес поспешео, али и на доградњу других прописа који се односе на пословање предузећа, а све у циљу омогућавања предузећима да послују као самостални привредни субјекти у тржишним условима привређивања.

Посебно је указано да би, у циљу успостављања тржишних услова привређивања, требало убрзати процес успостављања многих правних установа, нарочито оних које су законом предвиђене а још увек нису заживеле а посебно кад је реч о приватизацији и евидентирању и продаји акција, што је неопходно управо ради омогућавања несметаног процеса приватизације.

Указано је да у процесу организовања предузећа из својинске трансформације настају и појаве које нису сагласне правном систему и уопште положају акционарских друштава, као и основним правилима о приватизацији друштвеног и државног капитала. У том смислу, очекује се да држава делује у правцу доследније примене битних начела о приватизацији, али и да учини све да се омогући неометано повезивање предузећа, како у процесу приватизације између домаћих правних лица, тако и уз учешће страних партнера.

Такође, истакнуто је у више наврата да је неопходно у што краћим роковима доградити прописе о спољнотрговинском пословању и улагању страног капитала, како би се у овим прописима отклониле баријере за неометано повезивање наших предузећа са иностраним партнерима.

Правници у привреди, такође, очекују и доношење нових прописа као што су Закон о инвестиционим фондовима, Закон о финансијском тржишту, доградњу прописа о својинској трансформацији, као и доношење других прописа, како би новом регулативом, на одговарајући начин, биле уређене поједине области за које је евидентно да их на новим основама треба уредити.

На секцији **о приватизацији** констатовано је да је:

1. Процесе својинске трансформације неопходно убрзати у циљу повећања ефикасности пословања предузећа и привреде у целини, као и развоја финансијског тржишта.

2. Неопходно је заокруживање законске регулативе процеса својинске трансформације, пре свега доношењем Закона о трговању хартијама од вредности и Закона о инвестиционим фондовима.

3. Неопходно је усклађивање Закона о основама промене власништва друштвеног капитала и Закона о својинској трансформацији у смислу орочавања коришћења привилегованих права грађана, скраћивањем рокова стицања акција по основу уписа и сужавање ограничења која се тичу права прече куповине.

4. Заокруживање институционалне инфраструктуре процеса захтева формирање Акцијског фонда Републике, Централног депоа хартија од вредности и инвестиционих фондова.

5. Треба обезбедити поштовање рока (30. јун) за извршење обавеза из Закона о предузећима и Закона о основама промене власништва друштвеног капитала. У том циљу неопходно је обезбедити помоћ предузећима од стране судова, овлашћених процењивача и надлежних институција.

II

У оквиру тематске области **о банкама** размотрено је питање фузије банака и заштите акционара које је веома актуелно у праву у овом тренутку када је фузија већине банака једини начин да испуне цензус акционарског капитала као законски услов и тако наставе са радом.

Указано је, између осталог, на негативне последице које по акционаре има неусклађеност правних режима Закона о банкама и Закона о предузећима, и то по оне акционаре који немају уопште или немају битан утицај у одлучивању о фузији.

Посебна пажња је посвећена јединственим акцијама у банци која је резултат спајања, односно припајања, као изразу места и улоге акционара у тој банци и као извору њихових акционарских права. Нарочито је притом указано на неопходност реалног приказивања акционарских капитала банака које улазе у фузију.

Значајна пажња посвећена је и условима и начину издвајања дела банке који се као ранија банка припојио, уколико се за издвајање исказе интерес. Указано је на неопходност прецизног уговорног регулисања ових питања већ код саме фузије.

Из области секције **Финансијска тржишта** констатован је значај улоге ефикасног тржишта капитала за успешност процеса својинске трансформације и развој акционарства уопште. Учесници IX Конгреса правника у привреди поздрављају и подржавају доношење нове законске регулативе из области тржишта хартија од вредности и инвестиционих фондова, на принципима и међународним стандардима Међународне организације комисија за хартије од вредности (IOSCO), као и директивама ЕУ.

Правници у привреди указују на неопходност доградње законске регулативе Републике Србије из области својинске трансформације у смислу обавезности орочавања процеса приватизације, као и отклањање законских сметњи које доводе у питање спровођење одредби о секундарној берзанској трговини акцијама из својинске трансформације (законско право прече куповине). При томе се истиче да већ и сама законска обавеза секундарног трговања овим акцијама на берзи обезбеђује остваривање под једнаким условима статутарних права прече куповине постојећих акционара, јер се подразумева да се правилима берзе одређују услови трговања, а пре свега јавно објављивање података о укупној понуди и тражњи, преовлађујућој понуђеној цени, као и о закљученој цени, при чему се обезбеђују и принципи јавне и фер трговине, заштити права и интереса инвеститора, али и продавања акција.

Правници у привреди указују да би убрзању и омасовљењу процеса приватизације могле да допринесу и мере чији би циљ био јачање мотивисаности грађана за куповину акција са попустом у другом кругу, а које би се састојале у сачињавању и спровођењу програма за коришћење обвезница по основу старе девизне штедње, скраћивању рокова за располагање акцијама из другог круга својинске трансформације и орочавање коришћења повластица на стицање бесплатних акција и куповину акција са попустом, уз регулисање на одговарајући начин и већ стечених права по овим основима у фирмама које су већ започеле или завршиле процес својинске трансформације. Такође, указује се и на значај хитног оснивања и деловања Акцијског фонда, који би требало да буде значајан учесник на тржишту капитала.

Развој тржишта капитала је неопходна карика у процесу својинске трансформације, чији је основни циљ повећање ефикасности привреде и стварање могућности за прилив свежег иностраног капитала, што уз јачање акционарства, представља универзално обележје светске економије.

Општа је оцена да је у извршеним изменама Закона о осигурању имовине и лица из августа 1999. видна интенција законодавца да се прошире облици контроле државе над оснивањем, радом и пословањем организација за осигурање. Међутим, чини се да је законодавац увелико остао дужан прецизној законодавној разради поступака контроле рада осигуравајућих организација и уређености нових ме-

ханизма. То ће у пракси сигурно изазвати бројне недоумице и дилеме. Отуда неки новоуведени облици контроле, односно поједина овлашћења савезног министарства за финансије се морају још једном преиспитати и са становишта њиховог циља и функције, јер могу изазвати нежељене ефекте, односно ефекте супротне оним који су се желели постићи њиховим увиђењем. Другим речима, ова решења могу се негативно одразити на квалитет осигурања и на оснивање и пословање осигуравајућих организација.

У секцији о **пореском систему** неопходно је водити политику која ће поспешити развој тржишта акција. Да би се наведени циљ остварио неопходно је умањити опорезиву добит предузећа за инвестиције у акције и у уделе. Поред тога, потребно је укинути порез на берзанске услуге.

Привилеговани порески третман који имају дугорочни капитални добици остварени код правних лица, нужно је проширити и на дугорочне капиталне добитке које остварују физичка лица.

У циљу остваривања начела плаћања пореза према економској снази, основна пореза на добит предузећа за све привредне субјекте треба да буде опорезива добит. Међутим, уважавајући значај позитивне особине малих предузећа за наш привредни живот, за све субјекте треба применити нижу стопу опорезивања у односу на стандардну.

У секцији за интелектуална права констатовано је да у постиндустријском друштву ефикасна правна заштита интелектуалне својине има велики значај с обзиром на своје трговинске аспекте. У том смислу, неопходно је да се у СРЈ задржи курс хармонизације прописа са прописима ЕУ и другим релевантним регионалним и светским конвенцијама у области права интелектуалне својине. Уз то потребно је да се озбиљније приђе ширем и квалитетнијем образовању правника у привреди и правосуђу за послове у вези са заштитом интелектуалне својине.

III

У области **радних односа** је као и раније кроз теме овог Саветовања потврђен значај унапређења радноправних прописа, а посебно колективних уговора. Важно је истаћи да је указано на значај флексибилности у области радних односа, као у случају малих предузећа, односно малих предузетника. Законска и друга регулатива у тој области мора да следи не само савремене потребе већ и стандарде МОР-а и основна права и обавезе садржане у нашим законима.

Захтеви синдиката у погледу заштите синдикалних, односно радничких представника су били предмет посебне пажње. Но, питање колективних права радника, па и поменутих је било шире разматрано, са указивањем на потребу да се допуне наши закони и колективни уговори, са одговарајућим коришћењем инструмента МОР-а. Потребно је допунити прописе у погледу савета запослених и наћи одговарајућа решења за институционализацију информисања запослених и партиципацију. Изгледа да је још увек доминантна идеја из времена самоуправљања да

нам нису потребни партиципација и информисање запослених, као да имамо самоуправљање. Самоуправљање немамо, али информисање и партиципација запослених захтевају конкретизацију постојећих законских одредби. Одговарајућа решења се могу тражити употребом међународних и упоредноправних стандарда.

У погледу заштите запослених у случају инсолвентности послодаваца постоји потреба кориговања класичног концепта заштите поверилаца, тако што ће се изменом прописа обезбедити уравнотежење интереса запослених и послодаваца. У случају инсолвентности потребно је да се у одговарајућој мери обезбеди очување запослења и да се врши отпуштање у мери у којој је то неопходно. Потребно је успоставити и правила о привилегованим потраживањима из радног односа. Предложено би се могло постићи ратификацијом Конвенције МОР-а број 172, или одговарајућим коришћењем правила садржаних у поменутој Конвенцији.

Поводом неких отворених и спорних питања око дисциплинских овлашћења и одговорности директора, поново се поставило питање потребе промене прописа у погледу положаја директора, ради разрешења двојности његовог предузетничког и радноправног статуса. Непотпуност поменутих и других законских одредби у области радних односа не треба третирати као мале недостатке који ће се решити, већ се морају допунама кроз колективне уговоре разрешити на одговарајући начин.

IV

У секцији посвећеној **пословном праву ЕУ** анализирани су различити аспекти примене комунитарног права конкуренције. Посебно је обрађена примена новог Правила о вертикалним споразумима, као и питања положаја предузећа са државним монополом и примена клаузула о конкуренцији у уговорима о истраживању и развоју, заједничким пословним подухватима, искључивој дистрибуцији и франшизингу. Наведена питања су анализирана како у светлу примене комунитарних прописа на унутрашњем тржишту ЕУ, тако и у поређењу са решењима домаћег Антимонополског закона.

Констатовано је да је у предстојећим изменама и допунама Антимонополског закона неопходно узети у обзир искуства која у том погледу постоје у комунитарном праву конкуренције, а посебно ојачати положај антимонополске Комисије.

У секцији **пословни односи са иностранством** констатовано је да је потребно:

1. озаконити право физичких лица за оснивање предузећа у иностранству;
2. размотрити могућност стварања услова за оснивање of shore компанија и разних облика холдинга који омогућавају пословање у иностранству без одливања капитала;
3. регулисати питање промета хартија од вредности а нарочито акција преко државне границе;

4. регулисати питања везана за хартије од вредности као средства обезбеђења плаћања и средства плаћања у спољнотрговинском пословању у циљу слободнијег кретања капитала;

5. регулисати улагања из иностранства у домаћа предузећа у хартијама од вредности користећи савремена решења из упоредног права.

6. смањити ограничења везана за девизно и спољнотрговинско пословање и усагласити ЗДП и ЗОСП са прописима о акционарству и приватизацији.

У области **привредних спорова** констатовано је да у случају статусних промена предузећа одговорност предузећа остаје непромењена јер свако предузеће настало статусном променом носи са собом терет обавеза насталих пре статусне промене. У случају статусне промене предузећа, то не доводи ни до какве промене у поступку извршења, јер ако након добијене извршне исправе дође до статусне промене извршење се може спровести на основу те исправе према предузећима која су настала статусном променом.

Приликом усклађивања са законом друштва са ограниченом одговорношћу и другог облика организовања уколико је оснивач друштвено предузеће не треба уплаћивати новчани удео, а уколико је већ уплаћен први део новчаног удела преостали део не треба уплаћивати.

Поступак уписа у судски регистар треба савремено уредити и у новом Закону о поступку уписа у судски регистар и регулисати нека значајна питања из ЗОП.

Праксу привредних судова, којом се фактички у регистарском поступку одлучује ко је директор предузећа, требало би променити.

У области арбитражних спорова посебну тежину има став да треба и код нас донети посебан Закон о арбитражи, као што су то учиниле и друге релевантне земље на овом пољу.